

OM - oikeusministeriö

OM 13/014/2017

Selvitys positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän edellytyksistä

FA kannattaa positiivisen luottotietojärjestelmän luomista

- Finanssiala ry (FA) suhtautuu myönteisesti selvitysmiesten ehdotukseen kansallisen tulorekisterin yhteyteen rakennettavan positiivisen luottotietojärjestelmän perustamisesta
- Pankkien lakisääteisten velvollisuuksien täyttämisen helpottamiseksi rekisterin käyttäminen myös luotonvalvontaan ja riskien seurantaan olisi mahdollistettava
- Järjestelmän tietosuojaulottuvuuksia tulisi täsmentää rekisteritietojen luovuttamista konsernin sisällä ja niiden säilyttämisaikaa koskevilta osin

1 Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen on tarpeellista

FA tukee positiivisen luottotietojärjestelmän luomista ja uskoo järjestelmän olevan yksi tarpeellinen työkalu ylivelkaantumisen hillitsemisessä. Täysin merkityksetön se ei ole myöskään luottoriskin hallintavälineenä, vaikka suomalaisten pankkien luottotappiot ovat pysyneet nyky menetelmilläkin maltillisina.

Selvityksessä todetulla tavalla positiivisen luottotiedon saatavuuden lisääntyminen on vain yksi keino vaikuttaa ylivelkaantumiseen. Tässä yhteydessä FA painottaa erityisesti talousosaamisen merkitystä ja oman talouden hallintataitojen parantamista. Näitä kysymyksiä lienee kuitenkin resurssisyydestä tarkasteltava erillisissä hankkeissa huolimatta niiden kytköksestä velkaantumisongelmiin.

2 Rekisterin käyttöalan laajentamista luotonvalvontaan ja riskien seurantaan olisi harkittava

Selvitysmiehet ehdottavat rekisterin sisältämän positiivisen luottotiedon käyttämisen rajaamista vain luotonhakijan luottokelpoisuuden arviointiin ja erikseen määriteltyjen viranomaistehtävien hoitamiseen. FA on aiemmin puoltanut tällaista rajausta, mutta haluaisi nyt sääntelyvaatimusten yhä kiristyessä sallia rekisterin sisältämien tietojen hyödyntämisen luotonvalvonnassa ja riskien seurannassa, kuten vakavaraisuuslaskennassa luottosopimuksen kestoaikana.

Esimerkiksi Euroopan keskuspankki edellyttää vakavaraisuusdirektiiviä täydentävissä ohjeissaan maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisesta epävarman takaisinmaksun tunnistamista jo ennen luoton erääntymistä. Mahdollisuus käyttää tietoja luotonvalvonnassa tukisi esimerkiksi tämän vaateen täyttämistä.

Jos rekisterin perustamisen taustalla on ennen kaikkea halu ehkäistä ylivelkaantumista, olisi johdonmukaista sallia luotonantajalle sen käyttäminen myös luoton koko elinkaaren ajan, eikä vain pistemäisesti luottoa myönnettäessä tai luottosuhteeseen merkittäviä muutoksia tehtäessä.

Tämä käyttöalan laajennus olisi luontevaa ulottaa varsinaisen positiivisen luottotiedon ohella myös erikseen määriteltäviin tulorekisterin sisältämiin tietoihin, koska ne ovat luotonvalvontatarkoituksessa vastaavalla tavalla tärkeitä. Niinpä luotonantajille olisikin annettava luotonhakijan suostumuksesta riippumaton pääsy hänen eräisiin tulorekisteritietoihinsa edellä mainittuja käyttötarkoituksia varten.

Positiivisen luottotiedon markkinointi- ja rekrytointikäytön osalta FA kannattaa selvitysmiesten kielteistä linjausta.

3 Rekisterin kattavuus on turvattava

FA yhtyy selvityksen ehdotukseen, jonka mukaan rekisterin piiriin olisi saatava mahdollisimman laajasti kaikki suomalaisille kuluttajille luottoja myöntävät tahot. Tämä on tarpeen sekä rekisterin käyttöarvon kannalta että tasaisen pelikentän varmistamiseksi. Mukaan on otettava luottolaitosten ohella myös toimiluvattomat luotonmyöntäjät.

Ellei yksityisten tahojen ylläpitämiä järjestelmiä saada kattaviksi, ne eivät ole riittävä ratkaisu. Niinpä selvitysmiesten ehdotus vaikuttaa toimivimmalta vaihtoehdolta. Jos keskitetyn yksityisen järjestelmän luomista ei pidetä mahdollisena, eivät kyselypohjaiset ja luotonhakijan suostumukseen perustuvat palvelut pysty samanlaiseen kattavuuteen kuin julkinen rekisteri, vaikka ne saisivatkin piiriinsä suurimman osan Suomen markkinoilla toimivista luotonmyöntäjistä.

Rekisteriin liittyminen helpottaa luotonhakijan taloudellisen tilanteen arvioimista, minkä vuoksi myös rajojen yli toimivilla luotonantajilla on selkeä kannustin liittyä järjestelmään. Toisaalta joillekin toimijoille liittyminen voisi aiheuttaa epätoivottuja kustannuksia.

Suomalaisilla viranomaisilla ei ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa suoraan rajojen yli luottoja tarjoavien toimijoiden menettelytapoihin esimerkiksi seuraamusmaksuin tai toimintakielloin. Silti positiivisen luottotietorekisterin kattavuuden varmistaminen edellyttänee käytännössä jonkinlaista sanktiomallia.

FA esittää selvitettäväksi ratkaisua, jossa rekisteriin merkitsemättömän saatavan täytäntöönpanokelpoisuutta rajoitettaisiin esimerkiksi koron osalta. Tällainen kaikkiin raportointivelvollisiin luotonantajiin tasapuolisesti sovellettava malli voisi olla toteutettavissa kansallisin toimin. Tällöin suomalaisiin toimijoihin kohdistuville uusille seuraamusmaksuille ei olisi tarvetta.

4 Rekisterin tietosisältö olisi määritettävä kustannustehokkaasti

Selvitysmiesten alustavat ehdotukset rekisterin ydintietosisällöstä selvityksen sivuilla 60-61 luetellun mukaisesti ovat kannatettavia. Yleisesti ottaen rekisterin olisi katettava mahdollisimman laajasti kaikki kuluttajaluotot. Varsinaisten luottojen ja osamaksusopimusten lisäksi voitaisiin pohtia esimerkiksi yksityishenkilöiden solmimien leasingsopimusten sisällyttämistä rekisteriin, koska nekin vaikuttavat luotonhakijan taloudelliseen tilanteeseen. Tärkeitä maksukyvyn arvioinnin kannalta olisivat myös tiedot sellaisistakin maksuviivästyksistä, jotka eivät vielä ole johtaneet maksuhäiriömerkintään.

Luotonhakijan omistamaan asuntoon kohdistuvan taloyhtiölainaosuuden sisällyttämistä julkisen vallan ylläpitämään rekisteriin selvitetään myös huoneistotietojärjestelmän (ASREK) jatkokehittämisen yhteydessä. Tiedolle on selkeä tarve sekä luotonantajien raportointivaatimusten että viranomaisten yhdyskuntasuunnittelun kannalta, joten on tärkeää koordinoita yhtiölainojen rekisteröinti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Eri toimijoilla voi olla erilaiset valmiudet eritellä hallussaan olevaa luotonhakemisen ja luotonvalvonnan kannalta tarpeellista tietoa. Jotta rekisterin mahdollisuuksia voisi hyödyntää täysimääräisesti, voitaisiin harkita tiettyjen ydintietojen tallentamisen pakollisuuden lisäksi mahdollisuutta tallentaa rekisteriin vapaaehtoisesti tätä tarkempia tietoja, tarvittaessa luotonhakijan suostumuksella. Pääsy näihin tietoihin olisi vastavuoroista siten, että luotonantaja saisi tietoja rekisteristä samassa laajuudessa kuin niitä sinne ilmoittaa.

5 Rekisteritietojen luovuttamista ja säilytysaikoja olisi pohdittava tarkemmin

Selvityksen tietosuojaosiossa todetaan, ettei rekisteritietojen luovuttaminen edelleen samaan konserniin kuuluvalla yhtiöllä olisi tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden kannalta sopivaa. Kun tietosuoja-asetus ei kuitenkaan nimenomaisesti kiellä tietojen luovuttamista edelleen konsernin sisällä, olisi paikallaan pohtia tällaisen tietojen luovuttamisen hyväksymistä asetuksen kontekstissa vielä tarkemmin jatkovalmistelussa.

Luottolaitostoiminnasta annettu laki mahdollistaa salassapitovelvollisuuden piirissä olevien tietojen luovuttamisen samaan yritysyhmään kuuluvalla yritykselle esimerkiksi asiakassuhteen hoitamiseksi ja riskinhallintasyistä. Jos ja kun rekisterin sisältämien tietojen käyttäminen riskinhallintaan sallitaan, olisi hyvä mahdollistaa se myös yritysyhmittäsoisesti rahoitus- ja vakuutusryhmittymät mukaan lukien.

Rekisteritietojen säilyttämisaikojen kannalta on huomioitava, että luottolaitokset säilyttävät esimerkiksi luottohakemuksen koko luottosuhteen kestoajan, joka voi olla kymmeniä vuosia. Pitkään säilytettäviin tietoihin voi sisältyä luottorekisteristä saatua materiaalia. Sen hävittäminen ennen muuta sopimusdokumentaatiota olisi epätarkoituksenmukaista ja usein teknisesti mahdotonta.

6 Valmisteluajataulusta

Selvitysmiesten mukaan rekisteri voisi olla käytössä mahdollisesti vuonna 2023, jos valmistelu käynnistyy nyt lausuttavana olevan esityksen pohjalta. Tämä aikataulu voi muun luottomarkkinoihin liittyvän sääntelyn suunnitellut voimaantuloajat huomioiden osoittautua liian hitaaksi. Tällaisia sääntelyhankkeita ovat esimerkiksi kotitalouksien velkaantumista rajoittavia makrovakauden valvontavälineitä pohtivan työryhmän ehdotukset, joihin perustuva sääntely voi tulla voimaan vuoden 2020 aikana. Rekisterin valmisteluun tulisikin osoittaa riittävästi voimavaroja, jotta se saataisiin käyttöön ehdotettua nopeammin.

FINANSSIALA RY

Lea Mäntyniemi